

Espeen kaupunki

kirjaamo@espoo.fi

Pro Espoonjoki ry:n muistutus Espeen pohjois- ja keskiosien yleiskaavasta 722300

Näkökulma luonnon monimuotoisuuden säilymiseen

POKE-valmisteluun on käytetty mittava työmäärä ja tuloksena on suuri määrä ansiokasta materiaalia, jota kaavatyössä on hyödynnetty. Uudempaa versiota valmisteltaessa on tehty uusia tutkimuksia, mutta näitä kaikkia ei ilmeisesti ole ehditty hyödyntää täysimääräisesti.

Nuoksion kansallispuisto ja siihen rajautuvat ja pohjoisen POKE-alueen monet luontoympäristöt ja Matalajärven Natura-alue ympäristöineen muodostaa jopa Euroopan mittakaavassa ja Suomessa ainutlaatuisen biodiversiteetin ydinalueen pääkaupunkiseudulla. Siksi näkökulma kaava-alueen kehitykseen tulee olla laaja ja kauaskantoinen. Pohjois- ja Keski-Espeen kaava-alue on luonnoltaan erittäin monimuotoinen.

Paitsi varsinaisia suojeltavia esiintymisalueita, alueita yhdistävät riittävät ekologiset käytävät ovat elintärkeitä lajien elinkelpoisuudelle.

POKE- kaava saattaa paikoin rikkoa EU:n luonnonsuojeludirektiivien elinympäristöjen hävittämisen- ja heikentämiskieltoja. Jo uudet asutuskeskukset massiivisine väestökeskittymineen vaikuttavat tähän yhdellä Suomen biodiversiteetiltään rikkaimmalla alueella. Erityisesti asutusalueiksi muutettavien metsäalueiden alaa tulee vähentää, koska metsäalueiden vähentäminen vähentää myös Espoon hiilinielua.

Kaavan rakenne ja esitystapa

Yleiskaavaehdotuksessa on esitetty paljon aineistoa, joka on vain taustana. Kaavamateriaalissa on merkittävästi tietoa, jotka edellyttäisivät toisenlaisia ratkaisuja. Sitovienkin kaava-asiakirjojen selityksissä jää tulkinnanvaraa ja vielä enemmän muiden, ohjeellisten tai muuten selventävien ohjeiden ja selitysten kohdalla, erityisesti myöhemmin laadittaville asemakaavoille ja arvioitaessa, ovatko ne yleiskaavan mukaisia vai eivät. Kaavoissa käytetty pikselikuvaus on paikoin liian epämääräinen ja myös sekoittaa kaavasta saatavaa kuvaa. Erilaisen toimintojen esittäminen eri väreillä eri asioita esittävässä kartoissa sekoittaa yleiskaavan yksikäsitteisyyttä, varsinkin silloin kun kartoissa värikuvaukset menevät päällekkäin. Päällekkäisissä

kuvaustavoissa ja kaavamääräyksissä tulee jo yleiskaavatasolla selvittää eri merkintöjen prioriteetti, erityisesti luontoarvoiltaan, maisemallisesti tai kulttuuriympäristön keskeisissä kohdissa (Natura- ja ls-alueet, RKY-ympäristöt, Espoonjoki ja vastaavat). Tämän tyyppisissä kohteissa tulee myös rajaus tehdä pikselimerkintöjä tarkemmin.

Luontoarvojen verkoston liitekartan merkitseminen sitoviksi kaavamääräyksiksi on onnistunut toimenpide. Sekä luontoarvoltaan tärkeät kohteet että esim. RKY-ympäristöt tarvitsevat myös joko luontoon tai maisemaan liittyviä suojavyöhykkeitä. Ls-alueen tulisi rajautua esim virkistys- tai maa- ja metsätalousalueeseen, ei suoraan tiiviiseen asutukseen teolliseen- tai vastaavaan alueeseen. Mikäli näitä ei voida suoraan määritellä alueina yleiskaavassa, se tulee tehdä tarvittaessa tapauskohtaisilla kaavamääräyksillä. Vastaavasti tulee määritellä ekologiset käytävät.

Luontoarvojen kartasta puuttuvat kokonaan merkinnät alueista, jotka on suojeltu luonnonsuojelulain luontotyyppin perusteella.

Liitekartan kulttuurisesti tärkeiden alueiden ja kohteiden merkintöjen muuttaminen sitovaksi on myös hyvä ratkaisu. Keskeisimpien kohteiden tulee näkyä myös varsinaisella kaavakartalla tarkkoina määrityksinä.

Maakuntakaava

POKE-kaavan tulee olla maakuntakaavan mukainen. Kaavaluonnoksessa ei riittävästi huomioida maakuntakaavan suunnittelumääräystä, jossa edellytetään luontokohteiden, maisema-arvojen ja lajiston liikkumismahdollisuuksien ottamista huomioon nimenomaan Espoon yleiskaavatasolla. Lisäksi maakuntakaavan mukaan virkistykseen soveltuvat alueet tulee varata nyt esitettyä laajemmin virkistykseen ja ulkoiluun, eikä näitä saa yleiskaavalla heikentää.

Viheralueet ja -käytävät

Luontoarvojen verkoston liitekartan merkitseminen sitoviksi kaavamääräyksiksi on onnistunut toimenpide. Erityisesti ekologisten käytävien ja niiden kehittämialueiden kohdalla tulee jo kaavamerkinnoin määrittää niille riittävä leveys ja laatu, muuten ne eivät ole turvattuja.

Edellisestä versiosta joukko viheralueita, myös joidenkin järvien rantoja (mm Nuuksion Pitkäjärven eteläosa sekä merkittävä osa länsirantaa), on muutettu maa- ja metsätalousalueiksi. Tämä ei anna yleisesti enää riittävää turvaa luonnolle, kylämaisemille ja kulttuurimaisemille tai virkistyskäytölle. Kaavamääräyksissä on vain: "Maisemaa muuttava maanrakennustyö tai muu näihin verrattavissa oleva toimenpide on luvanvaraista siten kuin MRL 128 §:ssä on säädetty." Puun kaato on tästä suljettu pois, joten tulee turvata edes tärkeimmät maisemakohteet avohakkuilta kaavalla tai kaavamääräyksillä.

Espoonjokilaakso, Glimsinjoen ja Glomsinjoen-Oittaaanjoen alueet mukaan luettuna, on joen ja jokirantojen muodostama ekologinen kokonaisuus.

Mankinjoki Espoonlahdesta Espoon kartanon alueelle ja sieltä Gumböleen sekä pohjoiseen on samoin perustein selkeä ekologinen käytävä. Molempien vesireittien varrella ja läheisyydessä sijaitsevat myös Espoon tärkeimmät historialliset ja kulttuuriympäristöt rakennuksineen ja puistoineen. Näiden alueiden säilyminen on turvattava jo yleiskaavatasolla selkein ja sitovin kaavamerkinnoin.

Bodom-Matalajärven alue kokonaisuudessaan, viherkäytävä Bodomin ja Kehä III:n välissä on erityisen tärkeä kulttuuriympäristönä, itä-länsi-suuntaisena viherkäytävänä ja myös virkistysympäristönä. Alueelle ei tule sijoittaa merkittävästi lisärakentamista.

Miilukorven pohjoispuolinen itä-länsi-suuntainen käytävä on turvattava kaavamerkinnoin ja riittävällä leveydellä.

Kehä III Blominmäki-Näkinmetsän ja Mikkelän väli ja yhdistäminen edelleen keskuspuiston läntiseen alueeseen, nyt kaavassa merkitty kehittämiskohteeksi, tulisi tarkentaa jo yleiskaavassa. Siinä myös Espoonjoen ranta-alueelta on yhteys keskuspuistoon.

Vesistöt

Suomen tavoitteena on v 2027 saattaa kaikki vesistöt hyvän kuntoon. POKE-alueella sijaitsevat tai siihen rajoittuvat kaikki Espoon tärkeimmät ja suurimmat järvet ja samoin virtavedet. Näistä useiden tila on korkeintaan tyydyttävä. Yleiskaavan suunnittelussa tulee tukea vesistön tilalle asetetun tavoitteen saavuttamista, eivätkä millään alueella vaaranna sitä.

Eryyksen herkkinä kohteina tässä suhteessa ovat Koskelon-Viiskorven alue sekä Matalajärven että Pitkäjärven valuma-alueilla. Matalajärvi on vahvasti hulevesien vaikutuksen alainen ja riippuvainen myös alueen pohjavesien tilasta.

Asutuskeskittymät

Histan rakentaminen edellyttää rataa, jos halutaan toteuttaa yleiskaavassa ehdotettu rakennusala kokonaisuudessaan. Mynttilän metsä on todettu arvokkaaksi luontoalueeksi ja se muodostaa lähes ainoan itä-länsisuuntaisen viherkäytävän, maakunnallisesti merkittävän, joten Mynttilään ei tule toteuttaa merkittävää rakentamista.

Kalajärven rakentaminen täydessä suunnitellussa laajuudessa on samoin riippuvainen liikennetarkistuksesta, koska jo nykyisin ainoa yhteys, Vihdintie, on pahoin ruuhkautunut.

Riittävien ekologisten käytävien jättäminen alueelle tulee olla keskeinen suunnitteluperuste.

Asutusalueiden sisälle on tärkeää jättää vihreitä korttelipihoja ja puistoalueita myös kerrostaloalueilla – kaavaohjeisiin - ja varmistaa yleiskaavassa myös asukkaiden erittäin tärkeinä pitämien lähimetsien säilyminen.

Teollisuus- ja liiketoiminta-alueet

Kehä III:n lähelle Koskelon kohdalle on esitetty teollisuusaluetta, mitä se jo osittain on. Alue tulee rajata lähelle Kehä III:a. Vanhankartanonpuron luonnontilaisuus tulee taata kaavassa. Jo nyt uhanalaisen Matalajärven valuma-alueelle ei tule sallia mitään toimintoja, josta voisi aiheutua järvelle haitallisia päästöjä ja sen purojen ja ojien varret on pidettävä luonnontilaisina, samoin Koskelosta länteen sijaitseva suo.

Liikenne

Kalajärven liikenneratkaisuissa ei ole selkeästi otettu huomioon pääkaupunkiseudun kokonaisuutta. Kalajärveä lähinnä nyt oleva raideyhteys on lentokenttäradan läntinen haara. Yleiskaavassa tulisi olla ainakin varaus lentokenttäradalle rakennettavaan yhteyteen ja olla selkeät ratkaisut Vihdintien suunnalle. Vihdintien ruuhkaisuuden takia Vanhasta Lahnuksentiestä-Röyläntiestä ja Niipperintiestä on tullut läpiajoreittejä, johon ne eivät sovellu.

Liikenne Vihdintieltä Kehä III:lle tultaessa jakaantuu kolmeen eri suuntaan. Tämä puoltaa ensisijaisesti bussiliikennettä; pikaraitiotielle ei riittäne tarvittavaa kysyntäkapasiteettia. Sen siltavaihtoehdon linjaus on hylättävä myös Pitkäjärven eteläosan viheralueen yhtenäisyyden takia.

Kulttuuri- ja kyläympäristöt

Positiivista on, että POKEa laadittaessa pyritään tunnistamaan ja tunnustamaan vanhat säilyneet kyläalueet ja tavoitteena on kyläkokonaisuuksien ja maaseutumaiden kulttuurimiljöiden kunnioittaminen kaavoituksessa. Tästä pyrkimyksestä on pidettävä kiinni myös asemakaavoja laadittaessa, eikä tältä osin ristiriitaisia ratkaisuja tehtäisi, minkä tulee näkyä kaavan sitovuutena, maksimirakennusoikeuden määränä tai vastaavalla tavalla.

Espoonjoen ja Kuninkaantien ympäristöt muodostavat koko Espoon poikki ulottuvat jatkumot, joita on yksittäisten alueiden ja kohteiden lisäksi tarkasteltava kokonaisuuksina. Espoon Kirkonmäkeä koskeva valtioneuvoston hyväksymä RKY-aluerajaus tulee merkitä kaavakarttaan valtioneuvoston periaatepäätöksen mukaisena.

Yksittäiset luontoalueet ja kohteet

Merkittävimmät luonnonsuojelualueet ja kohteet sisältyvät POKE-suunnitelmaan, samoin suuri osa tärkeistä viheralueista ja ekologisten yhteyksien kehittämiskohteista, kaikki tarpeellisia!

Bodom-Viiskorpi, Kehä III:n pohjoispuolinen alue

Bodomin ja Matalajärven luonnon monimuotoisuus on pohjoismaiden suurinta.

Matalajärven ja Bodomin tila on nyt tyydyttävä. POKE:ssa Kehä III:n pohjoispuolen suunnitelmat tiestö-, teollisuus- ja asuinalueineen em. järvien valuma-alueille siirtäisivät ne sinilevävaiheeseen Espoon Pitkäjärven tavoin; virkistys- ja suojeluarvot menetettäisiin lain vastaisesti, eivätkä edes laskeutusallassuunnitelmat välttämättä estäisi tämän toteutumista. Rakennusalueilla tulee vähentää hulevesien pois kulkeutumista mm mahdollisimman suurella suoraan imeyttävillä aloilla.

Bodomjärven pohjois- ja etelärannat täyttävät NATURA-kriteerit linnustoltaan. Yleiskaavaehdotuksessa pitäisi merkitä Högnäsin koko kannas ja Matalajärvi suoalueineen LS- tai Luo-merkinnällä sadan metrin vesialue- ja maa-aluemerkintöineen. Myös Matalajärveä ympäröivät peltoalueet etelässä ja idässä sekä Margaretebergin puistometsä pitäisi merkitä Luo-alueena.

FCG:n ja Environ tutkimukset yleiskaavaa varten sekä ympäristökeskuksen moniste- ja julkaisusarjassa julkaistut tutkimukset (mm. Gunnarsviken ja Smedsviken) pitäisi olla lakivaikutteisia liitteitä.

Suurin osa pohjanlepakon, vesisiipan, korvayökön, isoviiksisiipan, pikkulepakon, kimolepakon ja ripsisiipan esiintymisalueista on nykyisen Natura- alueen ulkopuolella, Högnäsin kannaksella. Koska niiden lisääntymis- ja levähdyspaikkoja ei saa heikentää eikä hävittää, tämän puustoisien alueen nykytutkimuksen valossa vanhentunut yleiskaavaehdotuksen AP-aluemerkintä tulisi korvata Poke-kaavassa suojelumerkinnällä. Aikanaan alue tulisi liittää Matalajärven Natura-alueeseen.

Bodomjärven pohjoisosaan merkitty virkistys- ja vapaa-ajan alue on syytä poistaa kokonaan alueen luontoarvojen takia tai vähintään määriteltävä toiminnoille sellainen rajaus, ettei alueen erityisen suojelun kohteina oleville lajeille aiheudu mitään häiriötä. Gunnarsviken on viitasammakon tärkein lisääntymisalue, EU-direktiivien luokan IV (a) laji; alueella elää myös saukko, sama luokitus, ja lähistöllä on Pakankylän kartanon alueella Pohjois-Espoon tärkeimpiin kuuluva lepakoesiintymä, useita lajeja, myös EU-luokka IV(a). Sama lajisto elää Smedsvikenissä, jonne on merkitty suojelualue, ja samalla perusteella tulisi olla myös Gunnarsvikenissä

Niipperinpellon rinnelehto, pieni alue, jolle ympäristön muuttuminen voi aiheuttaa ongelmia – myös välitön ympäristö pyrittävä kohtuullisesti säilyttämään ennallaan. sekä Punametsän lehmusmetsikkö Perusmäestä länteen, pikseliä pienempi alue; ellei ls-alueita voi laajentaa, suojavyöhykemäärittely.

Lillmossen, Lambertintiestä pohjoiseen oleva maakunnallisesti arvokas luontokohde, nyt merkitty maa- ja metsätalousalueeksi, syytä merkitä vähintään viheralueeksi.

Röylän – Niipperin suunnasta tulevat, Pitkäjärveen laskevat ojat/purot tulee säilyttää luonnontilaisina siellä missä ne vielä sellaisia ovat, kaavamerkinnöin.

Espoon keskuksen alue

Valtioneuvosto on päätöksellään 22.12.2009 vahvistanut luettelon valtakunnallisesti merkittävistä rakennetuista ympäristöistä (RKY 2009). Espoon Kirkonmäki on yksi tarkasti rajattu alue eli saanut valtakunnallisesti arvokkaan kulttuurimaiseman statuksen ja se tulee merkitä kokonaisuudessaan karttakaavaan riittävin suoja-aluein ja sen laajentamiseen (mm. Kauppalantalo, Apteekin talo) tulee varautua. Jokisillan kaavaehdotus vähentää RKY-alueen merkitystä. Nyt POKEssa tulisi valtakunnallisesti arvokkaan kulttuurimaiseman suoja-alueita laajentaa Espoonjoen ranta-alueella vähintään 50 metriksi, luonnonmukaisena alueena, rakennusten korkeutta tulee oleellisesti vähentää ja siirtää kauemmaksi joesta kulttuurimaiseman ja viheryhteyden säilyttämiseksi.

Yleiskaavan hehtaarin kokoinen pikseliruutu ei tällä alueella varmista asemakaavoitusta varten riittävästi kulttuurimaiseman säilymistä. Tulevassa yleiskaavassa tulisi tehdä tärkeiden alueiden rajaus, kuten Espoon Tuomiokirkon kohdalla, karttapohjaa käyttäen. Riittävän leveällä suoja-alueella Espoonjoen tärkeällä ja keskeisellä alueella vahvistetaan mahdollisen kansallisen kaupunkipuiston vahvaa ja tervettä viherreittiä. Lisäksi Kirkkojärven palauttaminen takaisin ekologisesti toimivaksi järveksi Kirkkojärvenpuiston asemakaavan mukaisesti tulisi merkitä kaavakarttaan.

Glomsinjoen rantojen säilyttäminen luonnontilaisena Kehä III:n eteläpuolella Espoonjoeksi yhtymiseen saakka näkyy POKEssa; minimileveys vyöhykkeelle tulisi määritellä.

Alue Espoon keskuksesta länteen, Espoonkartanon alueelle

Alueen itäosassa on suunniteltu varaus Histan (-Salon) radalle, joka Mikkelän länsipuolella kääntyy tunnelissa luoteeseen. Maan pinnalla Mynttilän kohdalla rata jatkuisi nykyisin pääasiassa asumattoman metsäisen seudun halki lähelle Turunväylää ja Histaa.

Dämmanin pohjoispuolelta kaavaehdotuksessa on merkitty 2 maakunnallisen tason viherkäytävää. Ratalinjauksen Mynttilä-Hista välillä on paikoin erittäin suuria korkeuseroja ja kallioista maastoa, joten rata jouduttaneen pakostakin rakentamaan osittain tunneleihin. Ratalinjausta yksityiskohtaisesti tehtäessä on samalla varmistettava itä-länsisuuntaisten viheryhteyksien säilyminen. Kakarlammen rauhoitetun alueen tila on turvattava rautatien vaikutukselta.

Kun Kehä III:n rakentamista nelikaistaiseksi suunnitellaan välille Muurala-Kauklahdenväylä, olisi samalla syytä varautua sen korkeimman kohdan madaltamiseksi ja kattamiseksi tai siirtämiseksi osittain tunneliin, jolloin saataisiin selkeä ja leveä pohjois-etelä-suuntainen viheryhteys, joita muualla Kehä III:lla ei juuri ole. Se palvelisi myös retkeilyä ja virkistystä. Tämä tulisi mahdollistaa yleiskaavassa.

Mynttilän eteläpuolelle on merkitty itä-länsi-suuntainen viheryhteys lähelle Kehä III:a. Sen tulee olla leveämpi – ehkä 200 m, joka on hyvin toteutettavissa, koska alue on nyt suureksi osaksi rakentamatonta. Viherkäytävä voisi sijoittua myös POKE-alueen rajalle, ja se voisi olla myös rajan eteläpuolella, kunhan yhteys lännessä olevalle aukealle alueelle säilyy. Viheryhteys voisi sisältää Gumbölenjoen molemmat rannat, mutta jos se toteutetaan eri kohtaan, joen rantavyöhyke on joka tapauksessa säilytettävä joen ekologisalle tärkeänä viherkäytävänä.

POKE-kaavan ulkopuolelle jää pieni alue Näkinmetsää Mikkelästä länteen, jonka rata alittanee ainakin suurimmaksi osaksi tunnelissa. Tämä Näkinmetsän kohta ja radan erkanemiskohta antavat mahdollisuuden viheryhteyden luomiseen - aina Nuuksiosta saakka - läntiseen Keskuspuistoon, ja tämä viheryhteys tulee merkitä kaavaan. Vastaavaa ehjää viheryhteyttä on muualta enää vaikea luoda.

Lapinkyläntien itäpuoli Kehä III:sta pohjoiseen, Finnsinmäen alue ja siitä itään ja pohjoiseen, on ehdotettu melko tiiviin rakentamien alueeksi. Tällä alueella on kaavaa kevennettävä merkittävästi; suuri osa alueesta on luokiteltu myös peltoalueiden osalta kulttuurimaisemaksi.

Kaavaehdotuksen liitekartassa 4, kulttuuriympäristöt, käy erittäin hyvin selville Espoonkartanon merkitys kulttuuriympäristönä ja -maisemana, jossa rakennusten, muinaismuistojen ja -löytöjen aikaskaala alkaa jo kivikaudelta. Aivan Kehä III:n varressa on Espoon eräs tärkeimpiä arkeologisia alueita, Mankbyn keskiaikainen kylä, joka on muutamia vuosia sitten kaivettu esiin ja merkitty. Alue on merkityksensä takia merkittävä suojelluksi myös yleiskaavassa. Kehä III:n läheisyyden ja jyrkän rinteiden takia se ei edes ole asutukselle hyvä paikka. Maisemaa Espoonkartanon pohjoispuolella uhkaa täydellinen muutos, mikäli peltoaukeamien keskellä sijaitsevat kaikki melko korkeatkin mäet – esimerkiksi Parkskog, puusto osittain tammia – rakennettaisiin nyt ehdotetulla tavalla. Koko aluetta on tarkasteltava uudelleen.

Pro Espoonjoki ry

Erkki Lindell, puheenjohtaja Oivi Salohonka, sihteeri

Yhteystiedot

Pro Espoonjoki ry
proespoonjoki@proespoonjoki.fi

Erkki Lindell

erkki.lindell@kolumbus.fi
Åminnenranta 18 B
02780 Espoo
044 9940 224

Oivi Salohonka
oivi.salohonka@kolumbus.fi